

4. Vývoj tvorby hrubého fixního kapitálu ve stálých cenách

4.1. Objemy výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu

- **Investiční cyklus v české ekonomice**

Očištěno o vliv vývoje cen, stouply během období sledovaném v této analýze výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu v české ekonomice z 586,347 mld. korun v roce 1995 na 731,246 mld. korun v roce 2005. Nejvyšší meziročních přírůstků investic bylo přitom dosahováno v letech 1996 (+9,9 %), 2001 (+6,6) a v letech 2000 a 2002 (shodně +5,1 %). Naproti tomu meziroční úbytky objemu investovaných peněz v podobě výdajů na hrubou tvorbu fixního kapitálu lze v českých podmínkách pozorovat v období 1997-1999, které lze proto také pokládat za dno investičního cyklu, které mohlo souviset s obecným poklesem důvěry v ekonomiku po ataku na českou měnu, zhoršenou vnitřní rovnováhou a následně přijatými restrikcemi.

- **Objem investic stoupl během let 1995-2005 v reálném vyjádření o zhruba čtvrtinu**

Vyšší volatilita investic ve srovnání s tempy růstu ekonomiky je typická pro většinu zemí. Lze to pozorovat například u států, které vstupovaly do Evropské unie zpočátku 80. let minulého století⁷. Nelze z nich ale přesně vypočítat posuny, které způsobují, že za investičním cyklem následuje cyklus hospodářský. Právě tak nelze popsat časové období, kdy k tomu dochází.

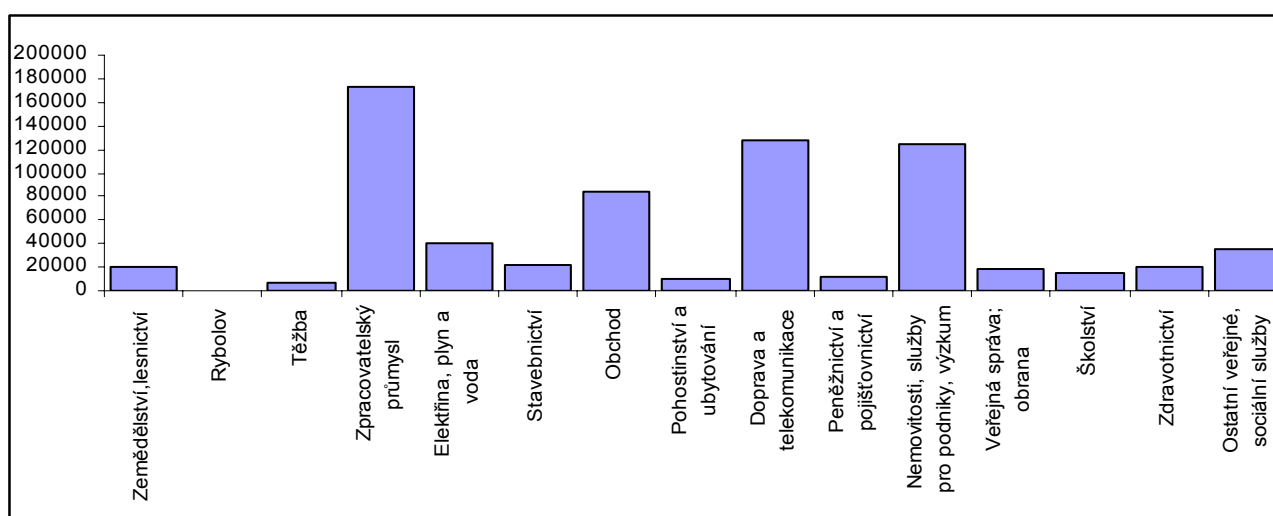
V letech 1995-2005 je patrná investiční vlna s vrcholy v letech 1995, 2001 a – na nižší úrovni pozorovatelná – zřejmě i v roce 2004. Hospodářství prošlo za tu dobu cyklem s recesí v letech 1997-1998, mírným zpomalením růstu v letech 2000-2002 a následnou konjunkturou, která zřejmě v roce 2006 vyvrcholí, neboť produkční mezera se uzavírá.

4.1.1. Objemy investic v odvětvích české ekonomiky v reálném vyjádření

- **V roce 2005 stoupl objem investic v ČR meziročně o 1,3 %**

Odvětová struktura výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu je ve statistikách ČSÚ v čase zpracování této analýzy obsažena po celé sledované období (narozdíl od podrobnější struktury nefinančních aktiv), což znamená, že je v ní zachycena i znatelná ztráta tempa objemů investovaných peněz v roce 2005, kdy celkem 33 odvětví z celkového počtu 57 (podle Odvětvové klasifikace ekonomických činností sledované na dvě místa) zaznamenala proti roku 2004 úbytek výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu. Tato okolnost vyústila v roce 2005 ve výsledný relativně nízký meziroční přírůstek investic za ekonomiku jako celek (+1,3 %).

Graf č. 6 Výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu v odvětvích české ekonomiky v roce 2005 (v mil. korun, ceny roku 2000)

Pramen: ČSÚ

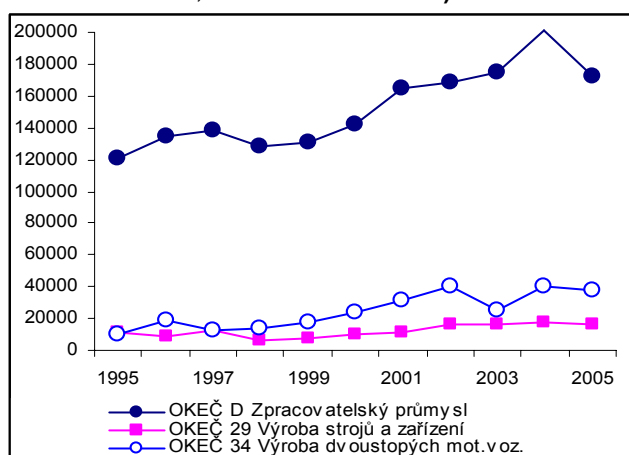
⁷ D. Dubská: Očekávaný vývoj české ekonomiky po vstupu do EU v kontextu zkušeností zemí předcházející vstupní vlny. ČSÚ, červen 2005. str. 3-12 a 16-18.

- V roce 2005 činily investice ve zpracovatelském průmyslu 172,7 mld. korun, což bylo 23,6 % jejich celkového úhrnu za českou ekonomiku

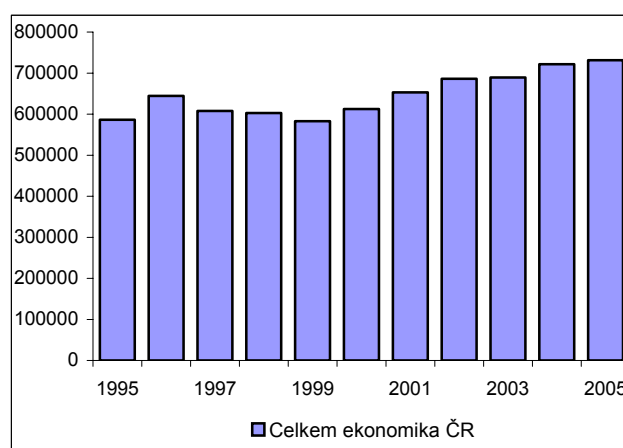
Síla zpracovatelského průmyslu České republiky je patrná nejen na poli zaměstnanosti, tržeb, počtu firem a docilovaných zisků, ale i proinvestovaných objemů peněz, u nichž se předpokládá multiplikační efekt na výsledný produkt jednotlivých odvětví (měřený objemem jejich hrubé přidané hodnoty). V roce 2005 činily ve zpracovatelském průmyslu výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu v reálném vyjádření⁸ 172,7 mld. korun proti 120,7 mld. korun v roce 1995 – nárůst o 43 % je vyšší než růst za celou ekonomiku, který činil 24,7 %.

Zpracovatelský průmysl tak dále posílil svoji pozici – stojí za tím především výrazné vlastnické změny, díky nimž se do firem dostal silný zahraniční kapitál s rozvojovými strategiemi. Dokreslující fakta v této souvislosti ukazují, že pod zahraniční kontrolou je podle dat za rok 2004⁹ přes 56 % aktiv zpracovatelského průmyslu a podle posledních údajů za první pololetí 2006 se zde firmy ovládané cizím kapitálem podílejí z téměř dvou třetin na celkových tržbách¹⁰ (63,3 %) a z více než tří čtvrtin na tržbách z přímého vývozu (76,6 %).

Graf č. 7 Zpracovatelský průmysl¹¹, strojírenství, automobilový průmysl (investice v mil. korun, v cenách roku 2000)

Graf č. 8 Objem investic v české ekonomice (v mil. korun, v cenách roku 2000)

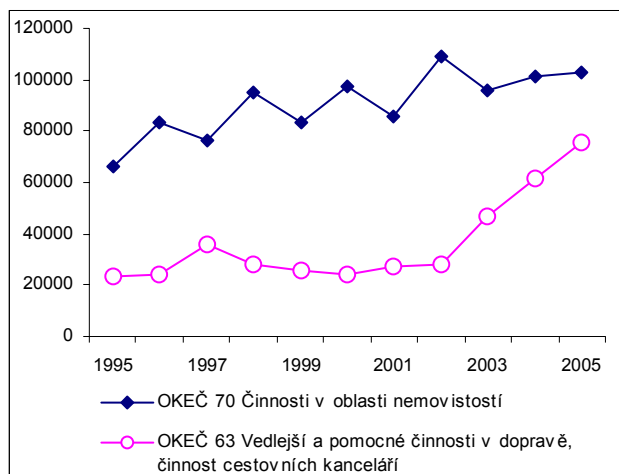
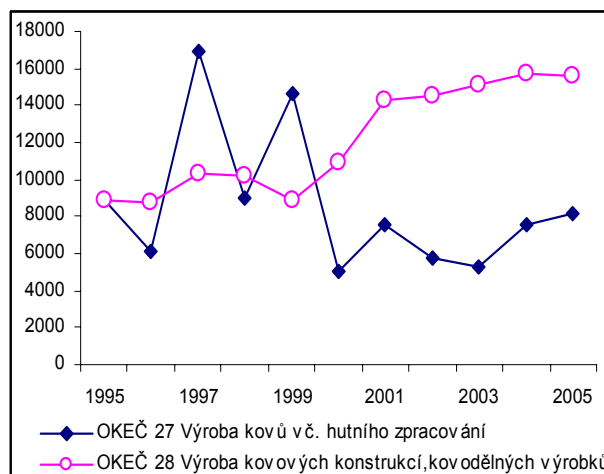

⁸ Vyjádřeno v cenách roku 2000, to znamená v objemech očištěných o pohyb cen v uvedeném odvětví.

⁹ Podrobnější analýzu lze nalézt v následujících publikacích ČSÚ: případová studie „Role domácího kapitálu v transformaci české ekonomiky“ z ledna 2006, ad hoc studie „Zdroje podnikání a účetní přidaná hodnota nefinančních podniků v období let 2000 až 2004“ z konce roku 2005 a krátká tematická analýza „Strukturální změny přinesly českým firmám stamiliardové zisky“ z října 2006.

¹⁰ Podíly na tržbách z průmyslové činnosti.

¹¹ V polovině roku 2007 provede ČSÚ revizi, která zpřesní čísla za rok 2005, což může ovlivnit i výslednou úroveň poklesu investic ve zpracovatelském průmyslu v roce 2005.

Graf č. 9 Nemovitosti a Vedlejší činnosti v dopravě (investice v mil. korun, v cenách roku 2000)**Graf č. 10 Hutnictví** (investice v mil. korun, v cenách roku 2000)

Pramen: ČSÚ

- **Boom developerských firem s více než stamiliardovými ročními investicemi v letech 2004 a 2005**

Pokud porovnáme velikost výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu v odvětvích jemnější klasifikační struktury (dvoumístné OKEČ), dosáhlo v roce 2005 nejvyšších objemů investic v odvětví OKEČ 70 Činnosti v oblasti nemovitostí se 103 mld. korun, a také odvětví OKEČ 63 Vedlejší a pomocné činnosti v dopravě a činnost cestovních kancelářů, v němž výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu činily 75,8 mld. korun.

První příklad dokládá pokračující obrovský boom na trhu nemovitostí a rozvoj developerských firem, což je vývoj charakteristický pro celou střední Evropu. Podílí se na něm nejen znovuobnovená bytová výstavba podporovaná snadnou dostupností relativně levných peněz z úvěrů, ale i silné investice do komerčních objektů, kde Česká republika (zejména Praha) těží z vysokých cen nájmu u těchto objektů. Developerskou činnost podporuje i konjunktura ekonomiky.

Zároveň však nejnižší úroveň sazeb hypotečních úvěrů bylo dosaženo již ve druhé polovině roku 2005. Jejich následná stagnace či mírný růst může do budoucna implikovat na jedné straně trend k ochlazení masivní poptávky. Na druhé straně však snaha získat bydlení v osobním vlastnictví zůstává hnacím motorem domácností i při značně vysokých cenách nových bytů.

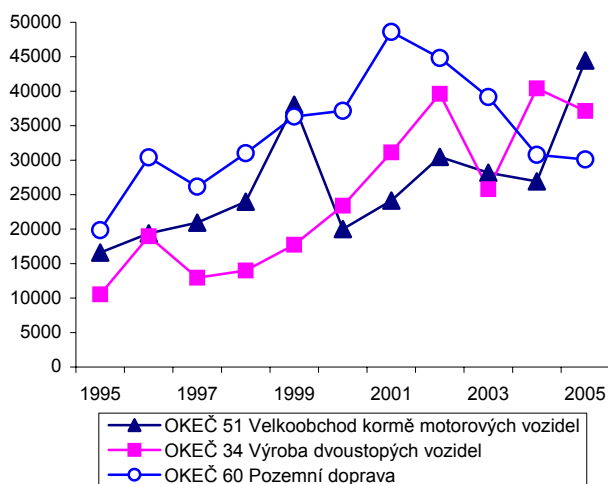
- **Investice do terminálu 2 Letiště Praha**

Ve vedlejších a pomocných činnostech v dopravě se 75,8 mld. investovaných korun v roce 2005 byly jednotkami s největším objemem investic Letiště Praha (do roku 2004 součást České správy letišť), Řízení letového provozu ČR Praha a Čepro Praha. Investice Letiště Praha směřovaly především do výstavby nového terminálu letiště Ruzyně. Řízení letového provozu investovalo v období 2000-2005, kromě jiného, především do nového střediska řízení letového provozu. Čepro, jehož hlavní činností je poskytování přepravních a skladovacích služeb u ropných produktů a ochrana zásob státních hmotných rezerv, orientuje své investiční aktivity do výstavby skladů a údržby a rozvoje sítě čerpacích stanic EuroOil. V období 2000-2005 (s výjimkou roku 2001) dosahovalo v tomto odvětví OKEČ nejvyšších investic Letiště Praha (Česká správa letišť), v roce 2001 to byla společnost Čepro.

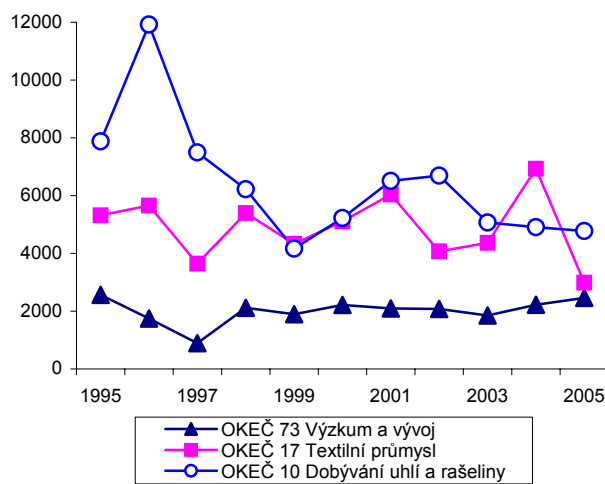
- **Velké investice velkoobchodu a automobilového průmyslu**

Dalšími velkými investory byla v roce 2005 odvětví OKEČ 51 Velkoobchod kromě motorových vozidel (44,4 mld. korun), OKEČ 34 Výroba dvoustopých motorových vozidel (37,1 mld. korun), OKEČ 60 Pozemní doprava; potrubní přeprava (30,1 mld. korun). Přestože se jedná o investice rovněž v řádech desítek miliard korun, jde jen o polovinu či třetinu částek použitých v těchto odvětvích v daném roce ve srovnání s odvětvími nemovitostí či vedlejších činností v dopravě.

Graf č. 11 Velkoobchod, automobily, pozemní doprava (investice v mil. korun, v cenách roku 2000)

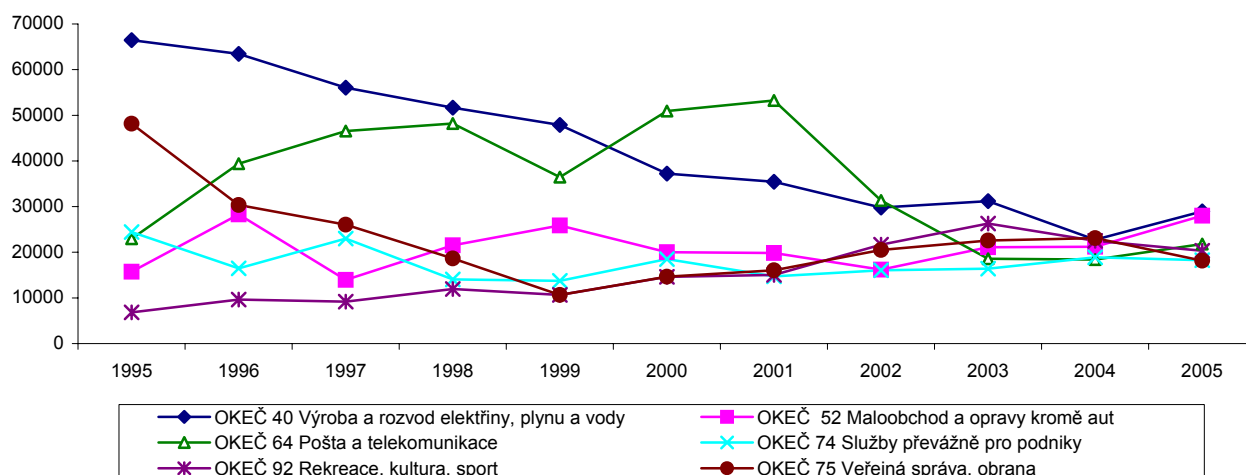

Graf č. 12 Výzkum a vývoj, textilní průmysl, těžba uhlí (investice v mil. korun, v cenách roku 2000)

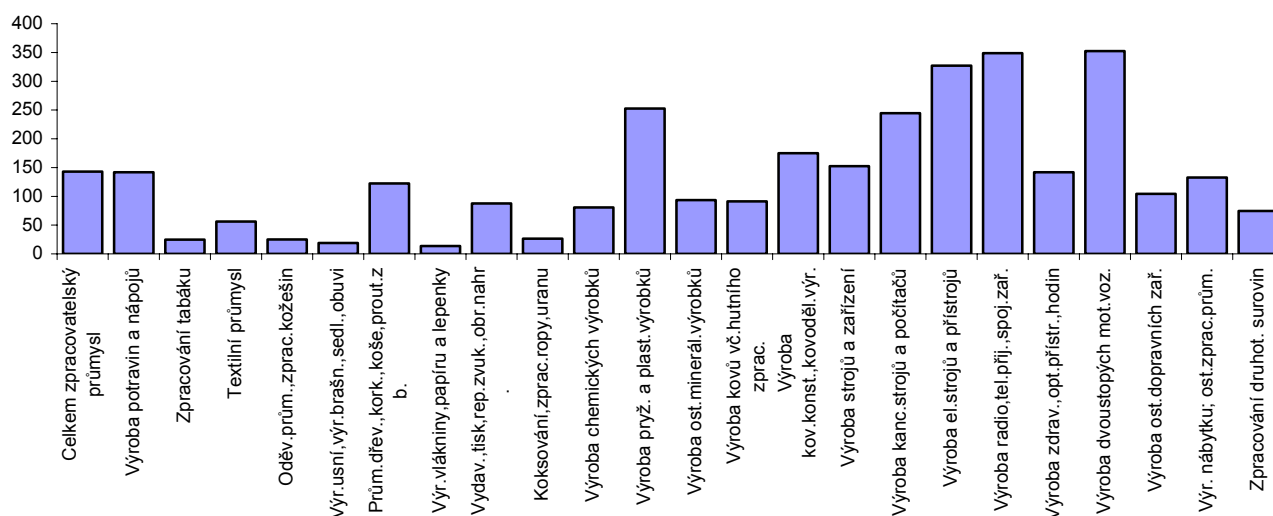
Pramen: ČSÚ

Graf č. 13 Objemy investic u vybraných odvětví (výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu, v mil. korun, v cenách roku 2000)

Pramen: ČSÚ

Graf č. 14 Index změn objemu investic v odvětvích zpracovatelského průmyslu v roce 2005 proti roku 1995

Pramen: vlastní propočty z dat ČSÚ

4.2. Dynamika investic

Dynamiku výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu lze posoudit několika způsoby – pomocí meziročních temp růstu, srovnáním koncového a počátečního roku sledovaného období, průměrných ročních růstů v daném časovém intervalu či odchylek jednotlivých let od průměrného tempa růstu za sledované období.¹²

- **Nejvyšší volatilita ročních přírůstků je patrná u odvětví, kde jsou z dlouhodobého hlediska investované prostředky objemově relativně nízké**

Meziroční tempa růstu investic za jednotlivá odvětví české ekonomiky v členění na dvě místa Odvětvová klasifikace ekonomických činností ukazuje tabulka v příloze č. 5. Poněkud obtížná interpretace dynamiky investic v takovémto pojetí je způsobena jednak tím, že důvodem prudkých meziročních změn v procentním vyjádření jsou jednorázově investované objemy peněz a bez bližšího vzhledu do investičních akcí v daném odvětví není možné takovýto vývoj posuzovat. Lze pouze poukázat na to, že odvětví má či nemá vysoké meziroční výkyvy v dynamice výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu. Obecně vzato, nejvyšší volatilitu je možné pozorovat u odvětví, v nichž jsou z dlouhodobého hlediska investované prostředky objemově relativně nízké a jednorázově vyšší investice zde pak vede k nárůstu temp v řádech stovek procent.

Výše uvedený stav byl v letech 1995-2005 typický například pro odvětví OKEČ 30 Výroba kancelářských strojů a počítačů. Zde v šesti letech z uvedeného období docházelo k meziročním poklesům investovaných peněz. V letech 2000-2002 se pohybovaly investované částky mezi 1,1 až 2,5 korun, ale na začátku i konci sledovaného období nedosahovaly ani miliardové hranice.

- **Vysoké procentní přírůstky v letech 1995-2005 měla výroba kancelářských strojů, leasing a tabákový průmysl, k nejvolatilnějším patřila výroba obuvi, koksárenství a uranový průmysl**

Vysoké meziroční růsty lze zpočátku sledovaného období pozorovat také v tabákovém průmyslu především díky investicím z let 1995 a 1996 (2,7 mld., resp. 1,3 mld. korun). V dalším období jejich objem klesá a v roce 2005 je jen na čtvrtině hodnoty z roku 1995. Potvrzuje se zřejmě, že spotřebu cigaret mohou v budoucnu ovlivnit faktory osvěty a relativně tvrdého zákonodárství (vč. restrikcí v používání reklam na tabákové výrobky) a především růst spotřební daně na tyto výrobky. To se promítá aktuálně v ocenění firem na kapitálových trzích a z hlediska strategického také ve výdajích na investice.

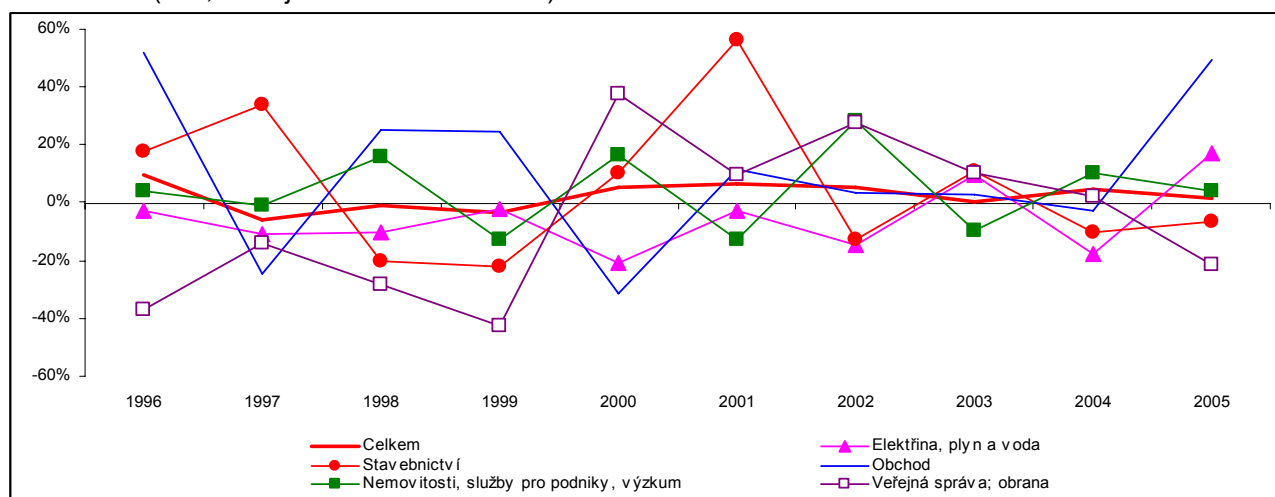
Výrazná akcelerace investic je patrná i v odvětví OKEČ 71 Pronájem strojů a přístrojů (+ 53 %). Tento vývoj zřejmě souvisí s postupným nárůstem zájmu o operativní leasing (pronajatý předmět zůstává i po skončení doby nájmu v majetku leasingové

¹² V analýze je dána přednost srovnání koncového a počátečního roku uvedeného období, neboť v případě průměrných meziročních růstů v daném časovém intervalu není možné použít aritmetický průměr (silná volatilita a často záporné hodnoty) a použití geometrického průměru by dalo stejný výsledek jako srovnání koncových let.

společnosti na rozdíl od finančního leasingu, kde může dojít k odprodeji nájemci). Operativní leasing strojů nabral na tempu zejména v letech 2002 až 2004 - tvorba hrubého fixního kapitálu se v tomto období pohybovala mezi 6,2 až 8,6 mld. korun, když v letech 2000 a 2001 činila 1,9 mld., resp. 1,5 mld. korun.

K odvětvím z nejvyššími meziročními výkyvy v dynamice výdajů na investice patří výroba kancelářských strojů a počítačů, koksárenství a pronájem strojů a přístrojů.

Graf č. 15 Meziroční změny výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu u vybraných odvětví
(v %, z údajů v cenách roku 2000)

Pramen: vlastní propočty z dat ČSÚ

- **Podle porovnání objemů v roce 2005 proti roku 1995 stouply investice z „velkých odvětví“ procentuálně nejvíce v obchodu o 111,4 % na 83,4 mld. korun ...**

Z dynamiky porovnávanější začátek a konec období 1995-2005 vyplývá, že největší procentní nárůst zaznamenalo v hrubé odvětvové klasifikaci (OKEČ 1 místo) odvětví obchodu, v němž se objem investic v roce 2005 ve srovnání s rokem 1995 více než zdvojnásobil (+ 111,4 %), stejně jako ve školství (+ 125 %), kde jde však o podstatně menší objemy proinvestovaných peněz podobně jako ve zdravotnictví (+ 94 %). Firmy v dopravě a telekomunikacích zvýšily za uvedené období roční objem investic dvakrát (+ 100,2 %). O víceně dvě třetiny stouply investice také v odvětví zahrnujícím nemovitosti, pronájem a služby pro podniky (+ 40,4 %) především díky růstu ve sféře zpracování dat a souvisejících činností v posledních dvou letech (+ 358 %) a leasingu (pronájem strojů a přístrojů s růstem o 130,4 %) – objemově nejvyšší zde zůstává přírůstek u nemovitostí, i když co se dynamiky týká, nejrychlejší není (+ 55,0%).

Vyšší než průměrný nárůst investic v ekonomice (opět podle ročních stavů začátku a konce sledovaného období) je patrné kromě zmíněných sfér ještě odvětví ostatních veřejných, sociálních a osobních služeb (+41 %) a také stavebnictví (+37 %).

- **... a také ve zpracovatelském průmyslu vzrostly investice rychleji než v úhrnu za ekonomiku (o 43 % ze 120,7 mld. na 172,7 mld. korun), nejvíce ve výrobě aut (o 252 %); růst o 68 % na 142,2 mld. byl v odvětví zahrnující nemovitosti**

Jak již bylo zmíněno, celý zpracovatelský průmysl České republiky rostl rychleji než ekonomika, když během let 1995-2005 stouply výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu o 43 % (ze 120,7 mld. na 172,7 mld. korun), zatímco za celou Českou republiku činil tento rozdíl jen 24,7 %. OKEČ 34 Výroba dvoustopých motorových vozidel zvýšil investice z 10,5 mld. roce 1995 na 37,1 mld. v roce 2005, tj. o 252 %, OKEČ 31 Výroba elektrických strojů a přístrojů z 3 mld. na 9,8 mld. korun a v odvětví OKEČ 32 Výroba radiových a televizních přijímačů a spojových zařízení zvýšilo výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu z 1,1 mld. korun a na 3,9 mld. korun.

Druhou pozici podle objemu proinvestovaných peněz si udrželo odvětví zahrnující spektrum činností souvisejících s nemovitostmi, leasingem, výpočetní technikou, výzkumem a vývojem a službami pro podniky. Zde bylo v úhrnu v roce 2005 proinvestováno 142,2 mld. korun, což také znamená - podobně jako v dopravě a telekomunikacích -, zdvojnásobení objemu proti roku 1995, ovšem s tím rozdílem, že zde rok 2005 znamená vrchol postupně narůstajícího trendu v objemech investic.

Sílu developerských firem dokládá skutečnost, že objem peněz investovaných do jejich projektů v roce 2005 byl dvaapůlnásobně vyšší (103 mld. korun) než investice zbytku tohoto odvětví (40,3 mld. korun). Výdaje na investice převyšující v posledních čtyřech letech každoročně stamiliardovou hranici jsou také hlavním důvodem, že oblast nemovitosti patří ke sférám s nejvyšší mírou investic počítanou jako průměr let 1995-2005 – proinvestované prostředky zde tvořily v průměru každoročně 77,7 % v ní vytvořené hrubé přidané hodnoty. Vyšší průměr byl zaznamenán jen u shora zmíněných odvětví¹³ souvisejících se zlepšováním životního prostředí (úprava a rozvod vody 100,6 % a odstraňování odpadů 85,8 %).

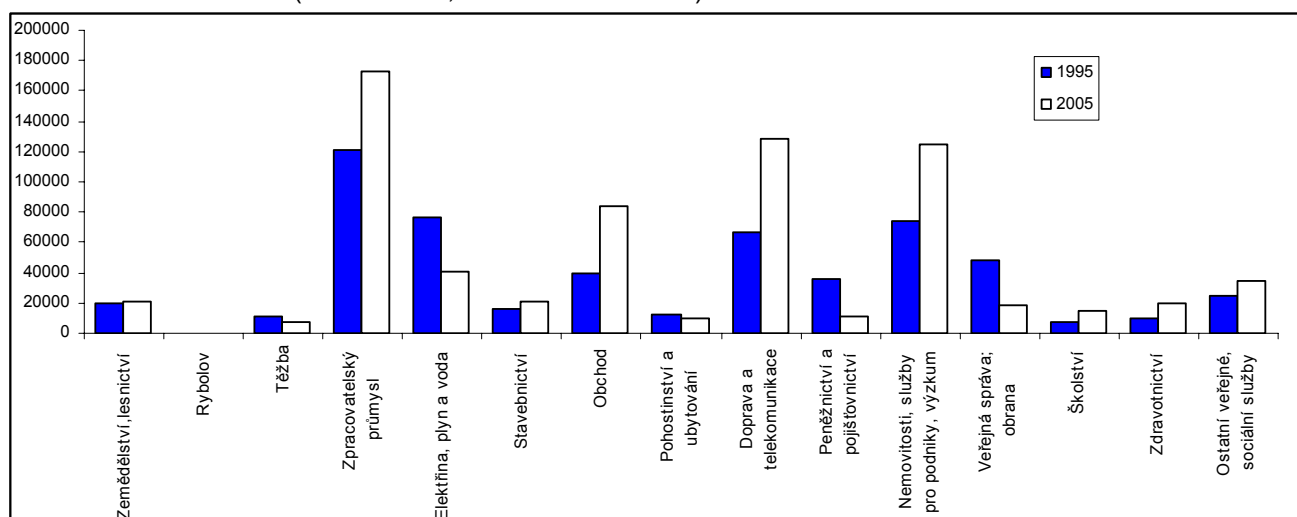
- **Odvětví dopravy své investice téměř zdvojnásobilo (+94 % na 131,8 mld. korun)...**

Na třetím místě co do objemu výdajů na investice v roce 2005 figuruje s 131,8 mld. korun odvětví Doprava, skladování, pošty a telekomunikace (graf č. 15). Kromě výše uvedeného procentního srovnání plyne i z absolutních hodnot, že zde došlo k výraznému nárůstu proti roku 1995, kdy investice činily 67 mld. korun, což řadilo odvětví na čtvrté místo v proinvestovaných objemech. Klíčový význam měly investice související s dopravou (výstavba terminálu II letiště v Ruzyni) v závěru sledovaného období, na přelomu nového desetiletí pak investice do budování mobilních sítí operátorů podnikajících v telekomunikacích.

- **... k velkému poklesu v roce 2005 proti roku 1995 došlo v peněžních službách, těžebním průmyslu a elektrárněství**

Naopak nižší než průměrnou dynamiku zaznamenalo podle srovnání počátku a konce sledovaného období zemědělství. K reálnému poklesu objemů proinvestovaných peněz v roce 2005 proti roku 1995 došlo v odvětví OKEČ 55 Pohostinství a ubytování (-13 % na 10,3 mld. korun), v těžebním průmyslu, kde se investice snížily o třetinu na 7,4 mld. korun a v OKEČ E Výroba rozvod elektřiny, plynu a vody s poklesem investic na zhruba polovinu objemu roku 1995, tj. 40,4 mld. korun. K největšímu poklesu investic však došlo v odvětví OKEČ J Peněžnictví a pojišťovnictví, kde se výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu snížily o dvě třetiny na 11,7 mld. korun.

Graf č. 16 Srovnání ročních výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu vybraných odvětví v roce 1995 a 2005 (v mld. korun, v cenách roku 2000)

Pramen: ČSÚ

4.2.1. Příčiny oslabení růstu investic v některých odvětvích

Za úhrn těch odvětví české ekonomiky, které v roce 2005 investovaly v reálném vyjádření méně než v roce 1995, dosahovat tento pokles dohromady téměř stamiliardové hranice (95,6 mld. korun).

¹³ Propočtení průměrných dat je proveden za dvoumístné subsektory OKEČ.

- **Hlavní příčiny snížení objemů investic některých odvětví české ekonomiky**

Absolutní poklesy objemů investovaných peněz během období 1995 ve srovnání počátečního a koncového roku mohou mít několik příčin – jak objektivních, tak i daných subjektivním vývojem některých odvětví. Mezi hlavní lze zařadit tyto důvody:

  - ústup z pozic patrný u prvovýrobních odvětví (dobývání nerostných surovin, rybolov) daný objektivně posuny ve struktuře ekonomiky směrem k technologicky vyspělým průmyslovým odvětvím a službám
  - vývoj specifický pro české podmínky (bankovníctví)
  - slabší odolnost tvrdým konkurenčním tlakům daných globalizací (např. textilní průmysl)
  - postupné vyčerpávání potenciálu v důsledku dostaveb velkých projektů (výroba a rozvod elektřiny).

- **Objektivně daný ústup z pozic u prvovýrobních odvětví**

Prvovýrobní sféra zaznamenává také vesměs sníženou investiční aktivitu, a to jak ve srovnání se zpracovatelským průmyslem, tak se sférou služeb.

V odvětví Zemědělství, myslivost a lesnictví je patrná spíše stagnace, když v roce 1995 zde bylo investováno 19,7 mld. korun, zatímco v roce 2005 o miliardu více (20,6 mld. korun). Nejvyššího objemu investic dosáhlo toto odvětví v roce 1996 (25 mld.), nejnižšího v roce 1999 (12,8 mld. korun). Podíl lesnictví a těžby dřeva je přitom výrazně nižší (během uvedeného období zde oscilovaly objemy investic mezi 1,4 mld. až 3,4 mld. korun, naproti tomu u zemědělství a myslivosti mezi 13,5 mld. až 21,7 mld. korun). Na pouhých 31 mil. korun klesly v roce 2005 investice v odvětví rybolovu a chovu ryb ve srovnání se 141 mil. v roce 1995.

Těžební průmysl jako celek doznal pokles investic z 11,2 mld. v roce 1995 na 7,5 mld. korun v roce 2005. Bylo to především následkem výrazné redukce investic v uhelném průmyslu (ze 7,8 mld. na 4,8 mld. korun). Více se naopak investuje do dobývání ropy a zemního plynu, jejichž podíl je však ve srovnání s dobýváním uhlí podstatně skromnější (753 mil. korun v roce 2005 proti 347 mil. korun v roce 1995). Objem investic v dobývání a úpravě ostatních rud je již od roku 2002 nulový a ukazuje na postupné zavírání dolů na těžbu neželezných kovů, jejichž zpracování (vč. dovozů) a také export měly v české ekonomice dlouhou tradici.

- **Specifický vývoj bankovníctví vyústil do tlaků na efektivnost**

Jak již bylo zmíněno, v odvětví peněžnictví zahrnujícím především banky a pojišťovny, byla v roce 2005 vynaložena na investice pouhá třetina peněz ve srovnání s polovinou 90. let, což lze vysvětlit výraznými změnami jak pokud jde o zredukovaný počet subjektů od té doby, tak i silným tlakem na snižování nákladů, jemuž byly vystaveny poté, co špatný stav jejich úvěrových portfolií ohrožoval kapitálovou přiměřenost a nákladová efektivnost tak byla jediným standardním řešením - nestandardním byly přesuny špatných úvěrů do speciálních pro ně určených jednotek, jako byla Česká konsolidační banka, později transformovaná v Českou konsolidační agenturu a několik dalších inkasní jednotek (za pádem téměř celého segmentu malých a středních bank však stály krize likvidity).

Oproti roku 1995 tak působí na českém trhu méně než polovina bank z původního počtu těch, kterým byla udělena licence. Vybudované drahé pobočkové sítě nahradilo z velké části internetové bankovníctví, které bylo pochopitelně také spojeno se značnými náklady, ale ve srovnání s předchozím pořizováním a vybavováním budov šlo o investice nižší. V posledních letech je patrný trend uvažovat o přesunech centrálních bankovních domů mimo středy velkých měst, což může být spojeno s významnými náklady na investice (v některých případech již tomu tak je, např. u ČSOB, některé banky od tohoto záměru naopak upustily, jako např. Komerční banka).

Především díky tomuto vývoji v sektoru komerčních bank zaznamenalo peněžnictví a pojišťovnictví významný pokles investiční aktivity. Zatímco v roce 1995 celé odvětví související s peněžními službami investovalo 35,4 mld. korun, v roce 2005 již pouze 11,7 mld. korun. K nejprudšímu poklesu přitom došlo již mezi lety 1995-1999, kdy rozdíl mezi objemem investic počátečního a koncového roku činil 21,4 mld. korun.

- **Tvrdá konkurence vyvolaná globalizací vedla k útlumu některých odvětví**

Výrazné poklesy investic v roce 2005 proti roku 1995 jsou patrné také v odvětvích OKEČ 17 Textilní průmysl, kde výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu klesly o téměř polovinu (-43 %), OKEČ 18 Oděvní průmysl, zpracování kožešin se snížením investic na pouhou čtvrtinu objemu roku 1995 (- 75 %) a největší propad investic ve sféře zpracovatelského průmyslu zaznamenalo odvětví OKEČ 19 Výroba usní, brašnářský a sedlářských výrobků a obuvi, kde se úhrnná částka investovaná v roce 2005 zmenšila na pětinu objemu roku 1995.

V těchto odvětvích lze na snížení výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu soudit ze snížení poptávky po jejich produkci vlivem silné dovozní expanze (u textilního průmyslu a obuvi především z asijského teritoria), která nestimuluje dostatečně další rozvoj odvětví.

- **Alternativy pořízení hmotných aktiv**

Na téměř třetinu klesly během sledovaného období investice také v odvětví Veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení (ze 48,2 mld. na 18,2 mld. korun).

Z obecného hlediska by bylo možné očekávat, že finančně náročné dozbrojování Armády České republiky se promítne i do výše výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu. Stíhací letouny Gripen, jimiž byla v roce 2005 dozbrojena Armáda ČR (pořízené nikoli koupí, ale pronájmem) však nevyvolaly v odvětví OKEČ 75 Veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení nárůst výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu proto, že v soustavě národních účtů byla hodnota letadel (s ohledem na to, že jde o destruktivní bojovou techniku) zachycena jako mezispotřeba a nikoli jako tvorba fixního kapitálu. O stejnou částku se zvýšila netržní produkce vládních institucí a výdaje vládních institucí na konečnou spotřebu.

- **Dostavěné velké projekty**

Mohutný ústup z pozic je patrný zejména v elektrárenství – celé odvětví Výroba rozvod elektřiny, plynu a vody investovalo v roce 1995 prostředky ve výši 76,8 mld. korun, což byl tehdy druhý nejvyšší objem po zpracovatelském průmyslu. Naproti tomu v roce 2005 dosáhly investice v tomto odvětví 40,3 mld. korun, čímž došlo k sestupu na páté místo mezi odvětvími české ekonomiky co do objemu proinvestovaných prostředků. Na číslech za celé odvětví je patrná dominance elektrárenství, které na celkových proinvestovaných objemech participovalo v prvním roce sledovaného období z 87 % (66,4 mld. korun), v posledním pak ze 71,8 % (29 mld. korun). Výrazně vyšší objemy peněz použitých na investice v letech 1995-1999 zřejmě souvisejí s dlouhotrvající výstavbou jaderné elektrárny Temelín. Další významnou investiční vlnu v elektrárenství lze očekávat po roce 2010, kdy má dojít k obnově uhelných elektráren na severu Čech.

Dílčí závěr:

K nejdynamičtějším odvětvím české ekonomiky z pohledu investovaných peněz podle srovnání koncového a počátečního roku za období 1995-2005 patřil celý zpracovatelský průmysl. Zde vzrostly procentně nejvíce investice v automobilovém průmyslu, výrobě spojových zařízení, výrobě elektrických strojů a přístrojů, výrobě kancelářských strojů a počítačů, ale také v gumárenství, hutnictví a výrobě strojů a zařízení.

Automobilový průmysl v ČR dokázal za období 1995-2005 v reálném vyjádření více než ztrojnásobit objem ročních výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu, když objem investic zde stoupl z 10,5 mld. v roce 1995 na 37,1 mld. v roce 2005. Podobného výsledku, kdy uvedené přírůstky byly vyšší než 200 %, bylo z pohledu celé ekonomiky dosaženo také v odvětvích letecké dopravy a vedlejších činností v dopravě, v elektrotechnickém průmyslu a zpracování dat. Tahouny investiční aktivity jsou co do objemu investovaných peněz zpracovatelský průmysl, doprava, odvětví s dominujícím činnostmi v nemovitostech a také obchod.

4.3. Míra investic

Míra investic vztahující nainvestované objemy k hrubé přidané hodnotě příslušného odvětví a v celku pak k úhrnu hrubé přidané hodnoty v odvětvích je dalším parametrem, pokoušejícím se zmapovat investiční aktivitu v odvětvích české ekonomiky.

- Podíl investic na úhrnu hrubé přidané hodnoty za odvětví ekonomiky činil reálně v období 1995-2005 v průměru ročně 31,9 %**

Z údajů o výdajích na tvorbu hrubého fixního kapitálu v odvětvích a jejich přidané hodnotě vyplývá, že míra investic do české ekonomiky činila v reálném vyjádření v období 1995-2005 v průměru 31,9 % ročně – výdaje na investice tak dosahovaly téměř jedné třetiny hrubé přidané hodnoty vytvořené v ekonomice. Nad touto značně vysokou hodnotou (OECD uvádí ČR mezi zeměmi s nejvyšší mírou investic v poslední dekádě podle objemu investic k HDP¹⁴) se podle ročních průměrů pohybovala odvětví OKEČ E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody (77,7 %) a OKEČ I Doprava, skladování, poštovní a telekomunikační činnost (49,5 %). Velmi vysokého poměru investic k produktu odvětví měřeného hrubou přidanou hodnotou bylo dosaženo také v OKEČ O Ostatní veřejné, sociální a osobní služby (47,5 %), kam jsou zařazeny i činnosti související s odstraňováním odpadů a u nichž je od roku 1999 míra investic každoročně vyšší než 70 % (průměr za léta 1995-2005 pak činil 85,8 %).

- Nejvyšší míra investic byla v odvětvích spojených s ekologií – úprava vody a odstraňování odpadů**

Vůbec nejvyšší úroveň dosáhla míra investic v činnostech souvisejících s úpravou a rozvody vody - během let 1995-2005 činila ročně v průměru 100,9 %, v posledních třech letech dokonce převyšovala permanentně 135 %. Překvapující okolnost, že objem investic zde byl vyšší než hrubá přidaná hodnota, lze zřejmě vysvětlit rozsáhlým budováním čističek odpadní vody nejen ve městech, ale i na českém venkově financovaném ze značné části také z evropských fondů (např. podle Evropské komise získaly v závěru roku 2004 finanční pomoc vítězné projekty z České republiky směřující do vodohospodářské infrastruktury a úpravy vody v celkové výši 5,9 mld. korun poskytnutou z Fondu soudržnosti¹⁵).

- Míra investic je dlouhodobě vysoká také u nemovitostí, nižší ve stavebnictví a školství**

U nemovitosti je vzhledem k boomeru na realitním trhu pochopitelná dlouhodobě vysoká míra investic (77,6 %), ovšem vzhledem k nižšímu sklonu investovat v případě dalších činností zařazených do odvětví OKEČ K Nemovitosti, služby pro podniky a výzkum a vývoj je zde výsledná odvětvová míra investic nižší (44,7 %). Vyšší než průměrné míry investic v ekonomice dosáhlo ještě odvětví OKEČ J Peněžnictví a pojišťovnictví (35,8 %), zde však především díky silné investiční vlně let 1995-1997 (63,7 %) – poté těžké problémy sektoru komerčních bank, jeho podstatná redukce a nasměrování trendu k efektivnosti znatelně omezily míru investic v tomto odvětví (25,3 %).

V ostatních odvětvích je míra investic nižší než výsledný údaj za českou ekonomiku. V průměru za léta 1995-2005 byl poměr mezi objemem investic a produktem odvětví, tj. jeho hrubou přidanou hodnotou, nejnižší v odvětví OKEČ H Pohostinství a ubytování (18,5 %), OKEČ F Stavebnictví (15,4 %) a OKEČ M Školství (12,9 %).

- Investice v odvětví dopravy a telekomunikací tvořily v roce 2005 přes polovinu jeho hrubé přidané hodnoty...**

Velmi vysokou míru investic v OKEČ I Doprava, skladování, poštovní a telekomunikační činnost ovlivnila v posledních dvou letech sféra tzv. vedlejších a pomocných činností v dopravě, kde výdaje na investice byly v tomto období vyšší než docílená hrubá přidaná hodnota. Do této oblasti je zařazena např. i letištní infrastruktura.

Poměr investic k výslednému ročnímu produktu tohoto odvětví měřeného hrubou přidanou hodnotou se podstatně zvyšoval zejména v období 1995-2001 a přetrvával na vysoké úrovni i v dalších letech. Jestliže v roce 1995 se aktivity v dopravě, skladování, poštovních službách a telekomunikacích podílely na celkové přidané hodnotě tohoto odvětví zhruba třetinou (33,9 %), v roce 2005 již více než polovinou (52,4 %). Za nejvyšší průměrnou mírou investic v období 1995-2005 zde stojí odvětví OKEČ 64 Činnosti poštovní a telekomunikační, kde objemy investic tvořily v průměru ročně téměř dvě třetiny jím vyprodukované přidané hodnoty (62 %). Tuto okolnost lze připsat vysokým investicím z doby budování sítí mobilních operátorů, čemuž odpovídá i nejvyšší míra investic v letech 2000 a 2001 – tehdy vydávaly firmy uvedeného subodvětví na investice každoročně přes 50 mld. korun, což představovalo 89,1 %, resp. 83 % v něm vyprodukované hrubé přidané hodnoty. V následujících letech však již

¹⁴ OECD uvádí ve své ročence příklad České republiky, Korei a Španělska, u nichž je míra investic podstatně vyšší než průměrná míra investic za všechny země OECD (21,0 % v roce 2004) – tento údaj je v propočtu k HDP, zmíněná míra investic u ČR je v tomto místě analýzy zmíněná za odvětví a vztažena tedy k úhrnu jejich hrubé přidané hodnoty. Samotná míra investic jako podíl výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu k HDP (revidovaném ČSÚ v roce 2006) činila v ČR v roce 2004 nominálně 26,2 %, v roce 2005 pak 24,9 %

¹⁵ Na deset vybraných investičních projektů z oblasti životního prostředí bylo získáno z Fondu soudržnosti 178,9 mil. eur. Bližší informace na <http://www.mmr.cz/index.php?show=001021348000006&lang=1>

náklady telekomunikačních firem na investice významně klesají - od roku 2003 do roku 2005 dokonce pod úroveň průměrné míry investic v ekonomice jako celku.

• ... a po telekomunikacích zde přebraly dominantní roli investice do letištní infrastruktury

Roli dominantního subodvětví zde v posledních čtyřech letech přebírají ekonomické aktivity klasifikované jako Vedlejší a pomocné činnosti v dopravě a činnost cestovních kanceláří, jak již bylo zmíněno. Zde se v letech 2004 a 2005 investovalo objemově více, než kolik činil jeho výsledný produkt (míra investic dosahovala 113 %, resp. 134,5 % hrubé přidané hodnoty). V roce 2005 byl objem investic ve výši 75 mld. korun ve srovnání s rokem 1995 dokonce více než trojnásobně vyšší – tuto enormní úroveň investic ovlivnila především již zmíněná výstavba a dokončení terminálu II pražského letiště v Ruzyni, ale i investiční aktivity jiných subjektů (ČEPRO).

• Míra investic je v dlouhodobém průměru nejvyšší v elektrárenství, ale se snižujícím se trendem

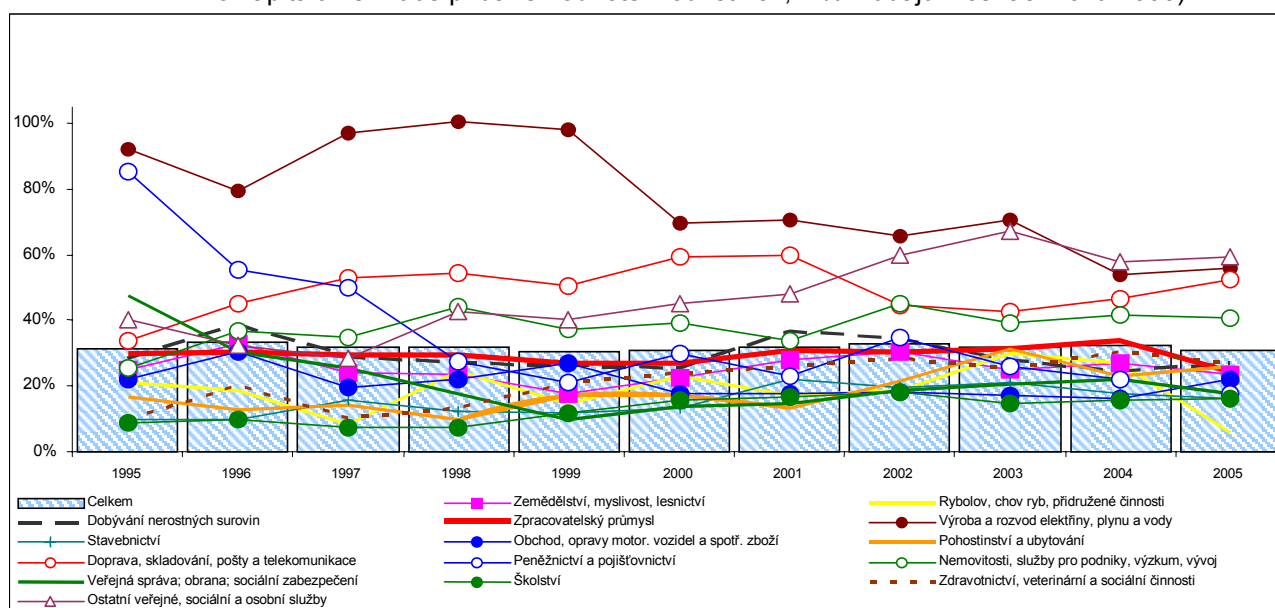
I přes popsanou prudkou dynamiku investic v dopravě si z dlouhodobého hlediska udržuje nejvyšší míru investic odvětví OKEČ E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody. Během let 1995-2005 zde objem investic v ročním průměru dosahoval 77,7 % produkované hrubé přidané hodnoty (u samotného elektrárenství s vysokou váhou v odvětví byla míra investic 74,2 %, u rozvodu a úpravy vody s nízkou váhou v odvětví pak dokonce 100,6 %). Zde je však třeba znovu připomenout, že uvedené období zachycuje investičně náročnou dostavbu jaderné elektrárny Temelín, a že objem investovaných prostředků v absolutním vyjádření od roku 1995 do roku 2002 stabilně klesal. Právě tento vývoj způsobil, že se váha uvedeného odvětví v české ekonomice postupně zmenšila (ze 4,5% podílu na celkové hrubé přidané hodnotě v roce 1995 na 3% podíl v roce 2005). Absolutní pokles hodnoty investic se promítl i do poklesu relativního, takže váha tohoto odvětví na úhrnu investic v ekonomice ČR se rovněž snížila (ze 13,1 % v roce 1995 na 5,5 % v roce 2005) – pokles podílu na celkových investicích byl tedy rychlejší než pokles podílu na celkové hrubé přidané hodnotě. Budování velkých staveb tak rozhodujícím způsobem ovlivňuje míru investic odvětví.

Tab. č. 1 Míra investic v odvětvích české ekonomiky (1995-2005, podíl výdajů na hrubou tvorbu fixního kapitálu ke hrubé přidané hodnotě v odvětvích, v % z údajů v cenách roku 2000)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Průměr
CELKEM	31,5	33,5	32,1	32,0	30,5	30,9	32,1	32,9	32,1	32,3	30,8	31,9
Zemědělství, myslivost, lesnictví	25,1	32,9	23,9	23,4	17,5	22,5	28,1	30,3	24,9	26,9	23,3	25,3
Rybolov, chov ryb, přidružené činnosti	21,3	18,4	8,2	24,5	14,7	23,1	17,2	18,4	30,0	27,1	5,7	19,0
Dobývání nerostných surovin	28,3	38,9	28,9	26,9	26,4	25,6	36,7	34,1	28,2	24,3	26,9	29,6
Zpracovatelský průmysl	29,5	30,1	29,5	29,3	27,0	26,7	31,0	30,2	31,5	33,6	24,7	29,4
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	92,1	79,7	97,0	100,7	98,2	69,7	70,8	65,6	70,5	54,1	55,9	77,7
Stavebnictví	9,8	9,8	15,9	12,2	11,6	13,3	21,9	19,4	21,0	17,9	16,1	15,4
Obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží	22,0	30,5	19,5	22,2	27,1	17,6	17,9	18,1	17,3	16,1	22,1	20,9
Pohostinství a ubytování	16,6	12,6	14,1	10,0	17,1	17,4	13,1	21,8	31,4	23,2	25,8	18,5
Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	33,9	45,1	53,0	54,5	50,7	59,1	59,8	44,7	42,6	46,5	52,4	49,3
Peněžnictví a pojišťovnictví	85,6	55,7	49,8	27,6	21,0	29,9	23,0	34,7	26,2	22,2	17,5	35,7
Nemovitosti, služby pro podniky, výzkum, vývoj	25,5	37,0	34,9	44,0	37,3	39,4	33,8	45,0	39,2	41,9	40,5	38,1
Veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	47,7	30,3	25,7	17,6	9,9	13,7	14,6	18,5	20,8	22,0	17,8	21,7
Školství	8,8	9,7	7,2	7,4	11,6	15,8	16,5	18,0	14,6	15,9	16,1	12,9
Zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	9,9	20,1	10,2	13,4	21,2	23,9	26,2	28,3	25,6	30,6	26,9	21,5
Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	40,4	32,2	28,4	42,6	40,2	45,0	48,3	60,1	67,4	58,0	59,3	47,5

Pozn.: Výsledky nejsou aditivní vzhledem k použití řetězených indexů.

Graf č. 17 Míra investic v odvětvích české ekonomiky (1995-2005, podíl výdajů na hrubou tvorbu fixního kapitálu ke hrubé přidané hodnotě v odvětvích, v % z údajů v cenách roku 2000)

Pramen: vlastní propočty z dat ČSÚ

4.4. Váha odvětví podle výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu

- **Proč nelze vysvětlit vysokou míru investic v české ekonomice jen extrémně v nevýrobních odvětvích**

Z výše probrané problematiky míry investic v české ekonomice a jejich změn v dynamice (vyjádřené v objemech i procentuálně) během let 1995-2005 vyplývá několik skutečností, které staví některé dílčí závěry uvedené v kapitole 4.3 do poněkud jiného světla.

Prvoplánově se totiž zdá, že otázka kladená v názvu této studie, a sice kam se „ztrácí“ potenciál vysoké míry investic, když ekonomický růst byl v průměru uvedeného období znatelně nižší než by odpovídalo takto vysoké poměrové veličině, má na první pohled jednoduchou odpověď – nejvyšší míry investic je dosahováno v odvětvích, která nejsou výrobní, ale souvisejí buď s nápravou ekologických škod a běžným odpadovým hospodářstvím či infrastrukturou (rozvod a úprava vody) – investice se tak nepromítají do vyšší úrovně produktu. U výrobních odvětví v české ekonomice takto extrémně vysoká míra investic pozorována není.

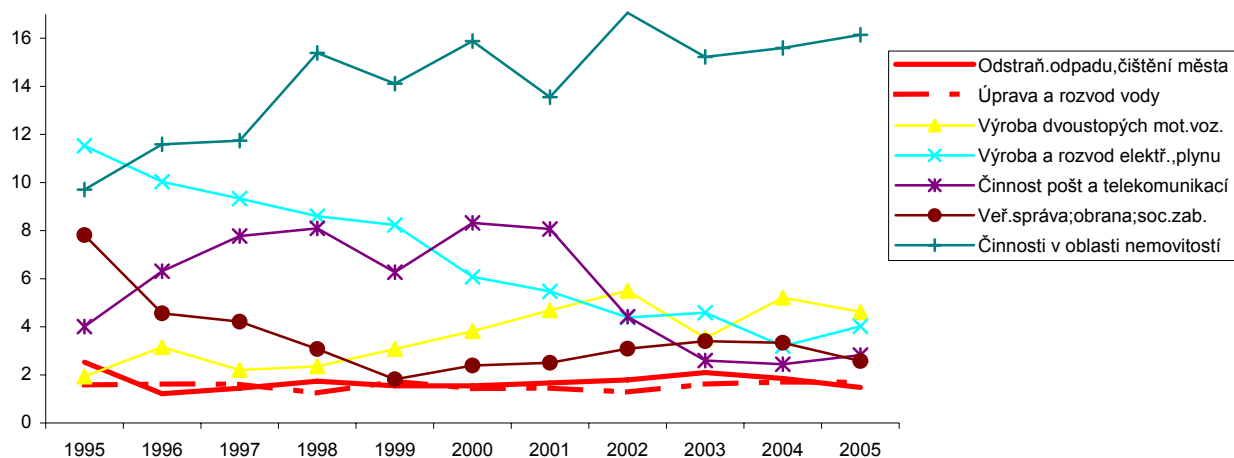
- **Nevýrobní odvětví mají v ekonomice váhu téměř zanedbatelnou**

Takovéto vysvětlení by však stačilo v případě, kdy by uvedená odvětví s vysokou mírou investic měla v ekonomice vyšší váhu. Tak tomu ovšem není – zmíněná neproduktivní odvětví ekologického charakteru, v nichž existuje nejvyšší míra investic (85 až 101 % hrubé přidané hodnoty v průměru ročně během období sledovaném v této studii) se podílejí na úhrnu hrubé přidané hodnoty v ekonomice jen zcela nepatrně. Jak plyne z tabulky uvedené v příloze č. 5, v roce 2005 vytvořilo odvětví OKEČ 90 Odstraňování odpadu, čištění měst hrubou přidanou hodnotu ve výši 12,6 mld. korun (dokonce o 1,2 mld. korun méně než v roce 2005 v reálném vyjádření). Míra investic zde činila v průměru za léta 1995-2005 vysokých 86 %. Podobně OKEČ 41 Úprava a rozvod vody vykázala v roce 2005 hrubou přidanou hodnotu ve výši pouhých 8,4 mld. korun (opět s poklesem proti roku 1995, kdy tato hodnota činila 11,6 mld. korun) a míra investic dosahovala ročně v průměru 101 %.

Jestliže v úhrnu za všechna odvětví činila hrubá přidaná hodnota 2376 mld. korun, je vidět, že váha těchto odvětví v ekonomice je téměř zanedbatelná. Ani v budoucnu nelze z těchto typů investic usuzovat na multiplikační efekt vedoucí vyšší tvorbě přidané hodnoty a tedy HDP.

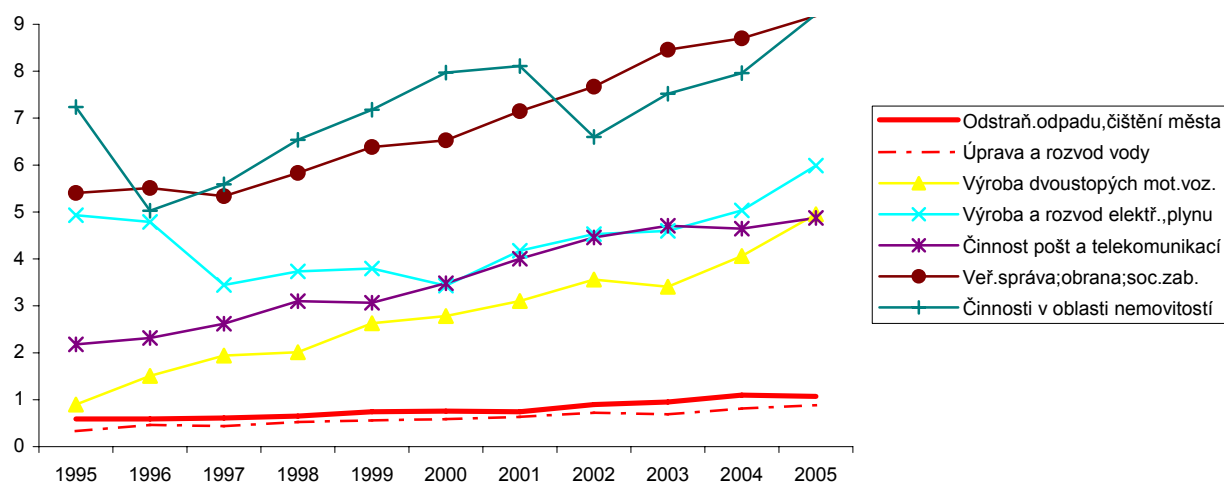
Jak plyne z grafů č. 18. a 19, i přes velmi vysokou míru investic v těchto odvětvích je jejich váha jak na tvorbě hrubého fixního kapitálu, tak na hrubé přidané hodnotě, velmi nízká.

Graf č. 18 Váha vybraných odvětví na hrubé tvorbě fixního kapitálu v ekonomice (v %, na úhrnu hrubé tvorby fixního kapitálu, 1995-2005)

Pramen: vlastní propočty z dat ČSÚ

Graf č. 19: Váha vybraných odvětví na hrubé přidané hodnotě v ekonomice (v % z úhrnu hrubé přidané hodnoty ve všech odvětvích, 1995-2005)

Pramen: vlastní propočty z dat ČSÚ

• **Odvětví s rostoucí vahou na úhrnném objemu investic v ekonomice ...**

Jak plyne z tabulky č. 2, největší váhu na tvorbě hrubého fixního kapitálu v české ekonomice má zpracovatelský průmysl, který svůj podíl zvýšil z 20,6 % v roce 1995 na 28 % v roce 2004. I když v roce 2005 došlo k dosti značnému snížení jeho váhy na 23,6 %, stále lze říci, že téměř čtvrtina ročně nainvestovaných peněz v české ekonomice připadá na zpracovatelský průmysl.

Zhruba stejně významnou váhu má dále odvětví dopravy a telekomunikací (18 % z celkové tvorby hrubého fixního kapitálu v roce 2005) spolu s odvětvím zahrnující především nemovitosti (17,1 %). K mírně významnějšímu zvýšení podílu přitom došlo v dopravě a telekomunikacích, jehož váha byla v roce 1995 o něco nižší.

Dvojciferný podíl na úhrnu investic do české ekonomiky mělo v roce 2005 ještě odvětví obchodu a oprav motorových vozidel (11,4 %). Zvýšení váhy na úhrnných výdajích na tvorbu hrubého fixního kapitálu v roce 2005 zaznamenalo kromě výše zmíněných odvětví také stavebnictví (na 3 % z 2,7 % v roce 1995) a nevýrobní odvětví – školství (z 1,2 % na 2,1 %), zdravotnictví (z 1,7 % na 2,7 %) a ostatní veřejné, sociální a osobní služby (ze 4,2 % na 4,8 %). Jak je vidět, jejich váha je velmi nízká stejně jako její přírůstky.

- **... odvětví s klesající vahou** Oproti odvětvím, jejichž podíly na celkových ročních objemech investic v ekonomice narůstají, je v české ekonomice patrný segment odvětví, která zaznamenávají pokles své váhy v tomto směru. Nejedná se přitom o malé částky – v úhrnu jde o téměř sto miliard, o které šest ekonomických odvětví tlumících svou investiční aktivitu vydaly v roce 2005 oproti roku 1995 méně na investice (viz blíže kap. 4.2.1. této studie).

Svou váhu v tomto směru ztratila nejvýrazněji odvětví Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody (z 13,1% podílu v roce 1995 na 5,5 % v roce 2005), dále pak Veřejná správa, obrana a sociální zabezpečení (z 8,2% na 2,5 %) a Peněžnictví a pojišťovnictví (z 6,0 % na 1,6 %). Ústup také zaznamenala těžba (z 1,9 % na 1,0 %), zemědělství (z 3,4 % na 2,8 %), hostinské a ubytovací služby (z 2,0 % na 1,4 %) a svůj nepatrný podíl zmenšilo i rybnářství (z 0,02 % na 0,00 %), přestože v letech 2003 a 2004 svou velmi nízkou váhu velmi nepatrně zvýšilo.

Podrobnější specifikaci podle odvětví OKEČ uvedených na 2 klasifikační místa lze nalézt v tabulce v příloze č. 2.

Tab. č. 2 Váha odvětví na tvorbě hrubého fixního kapitálu v ekonomice (v %, na úhrnu tvorby hrubého fixního kapitálu, 1995-2005, v cenách roku 2000)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Zemědělství, myslivost, lesnictví	3,35	3,87	2,58	2,71	2,20	2,81	3,20	3,40	2,89	3,18	2,82
Rybolov, chov ryb, přidružené činnosti	0,02	0,02	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03	0,00
Dobývání nerostných surovin	1,93	2,23	1,59	1,37	1,24	1,22	1,53	1,39	1,02	0,99	1,01
Zpracovatelský průmysl	20,59	20,92	22,75	21,28	22,44	23,24	25,17	24,57	25,28	27,96	23,60
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	13,07	11,57	10,90	9,83	9,96	7,51	6,84	5,58	6,07	4,76	5,52
Stavebnictví	2,68	2,87	4,07	3,28	2,65	2,78	4,08	3,38	3,73	3,20	2,95
Obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží	6,71	9,30	7,45	9,43	12,15	7,89	8,27	8,18	8,36	7,73	11,41
Pohostinství a ubytování	2,01	1,24	1,46	0,82	1,23	1,23	0,80	1,30	1,90	1,47	1,40
Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	11,42	14,73	18,34	18,42	17,69	18,83	19,74	15,31	15,36	15,58	17,56
Peněžnictví a pojišťovnictví	6,03	4,46	4,12	3,11	2,39	2,75	2,18	2,70	2,34	2,03	1,59
Nemovitosti, služby pro podniky, výzkum, vývoj	12,71	13,84	13,35	17,81	15,77	17,06	14,18	17,78	15,73	16,51	17,11
Veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	8,21	4,71	4,28	3,10	1,83	2,39	2,46	2,99	3,28	3,20	2,48
Školství	1,16	1,19	0,89	0,91	1,51	2,03	2,02	2,06	1,93	2,03	2,09
Zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	1,74	2,95	1,40	1,60	2,51	2,72	3,10	3,43	2,99	3,27	2,70
Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	4,22	3,19	2,95	4,04	4,19	4,50	4,15	5,49	6,48	5,33	4,78

Pozn.: výsledky nejsou aditivní vzhledem k použití řetězených indexů

4.5. Váha odvětví na hrubé přidané hodnotě v ekonomice

Celková přidaná hodnota v ekonomice je nižší než HDP, protože nezahrnuje daň z přidané hodnoty a podobné daně z produktů. Je definovaná jako hrubý produkt zmenšený o mezipotřebu a rovná se sumě mezd zaměstnanců, čistého provozního přebytku a odpisů kapitálových aktiv.

- **Váha zpracovatelského průmyslu na hrubé přidané hodnotě v ekonomice byla v letech 1995-2005 vyšší než jeho podíl na objemu investic v ekonomice**

Na úhrnu produktu vymezeného pomocí hrubé přidané hodnoty participují odvětví české ekonomiky nestejnou měrou – záleží na sektoru, v němž operují, fázi hospodářského cyklu, na úspěšnosti vlastního hospodaření a také na výdajích na tvorbu hrubého fixního kapitálu. Největší podíl na hrubé přidané hodnotě v ekonomice má zpracovatelský průmysl, který ho také proti roku 1995 dokázal zvýšit o 7,5 p. b. na 29,5 %. Druhou nejvyšší váhu má odvětví obchodu a opravárenství s 15,9 % a přírůstkem za uvedené období o 6,3 p. b., následováno sférou nemovitostí (13 %) a dopravou (10,3 %).

Ve srovnání s vahami na hrubé tvorbě fixního kapitálu lze konstatovat, že ve zpracovatelském průmyslu v roce 2004 byla váha výdajů na investice vyšší než jeho podíl na hrubé přidané hodnotě, což byla spíše výjimka, protože po zbytek období 1995-2005 byl vždy podíl na přidané hodnotě vyšší. Lze z toho usoudit, že investice do strojů zařízení, které jsou typické pro zpracovatelský průmysl a pro jeho strukturu v české ekonomice obzvláště, jsou poměrně rychle transformovatelné do hrubé přidané hodnoty.

- **Silný motiv investovat do strojů a zařízení měl už v roce 2005 zřejmě za následek výrazný růst produktu ve zpracovatelském průmyslu**

Výraznější váhu na úhrnu investic v ekonomice než byla váha na úhrnu hrubé přidané hodnoty zaznamenal zpracovatelský průmysl v roce 2004. Lze tedy předpokládat, že zpracovatelský průmysl byl vzhledem ke vstupu do EU silně motivován investovat i prostřednictvím dovozů – pro toto tvrzení lze najít oporu jednak v číslech o zahraničním obchodě v uvedeném roce (obrovská dynamika těsně před vstupem i po něm), jednak zčásti i ve výsledku hrubé přidané hodnoty ve zpracovatelském průmyslu hned v následném roce 2005, kdy váha zpracovatelského průmyslu na celkové hrubé přidané hodnotě v ekonomice v reálném vyjádření prudce narostla na 29,5 % (šlo o nejrychlejší meziočnické zvýšení váhy po celé sledované období).

Z tohoto vývoje lze ve zpracovatelském průmyslu usoudit na relativně krátký „odklad“ promítnutí výdajů na investice do objemů hrubé přidané hodnoty, což lze zřejmě vysvětlit vzhledem k silné zpracovatelské bázi nákupem především strojů a zařízení, u nichž bývá efekt z pořízení investice v dopadech do produktu odvětví téměř okamžitý či přinejmenším velmi rychlý.

- **Míra investic do strojů a zařízení je v ČR druhá nejvyšší v OECD po Slovensku a v roce 2003 činila 12,5 % HDP...**

Tento odhad lze zobecnit na celou českou ekonomiku vzhledem k velmi silné zpracovatelské bázi – ze statistik OECD totiž vyplývá, že Česká republika patří dlouhodobě k zemím, u nichž je poměr investic do strojů a zařízení k HDP nejvyšší v OECD – od roku 1991 se pohybuje v intervalu mezi 9,3 % až 14,3 %. Pro takto vysokou míru investic do strojů a zařízení je u některých zemí typické postupné snižování, např. u Švýcarska (ze 13,3 % v roce 1991 na 9,6 % v roce 2004) či u Německa (obdobně z 10,0 % na 6,7 %). V menším měřítku je podobný trend patrný také pro Japonsko (z 11,7 % na 8,7 %), Lucembursko (z 11,9 % na 5,6 %), Koreu (ze 14,3 % na 9,2 %).

Lze předpokládat, že tento trend souvisí se strukturálními změnami v posunech směrem k vyšší váze služeb v ekonomice – v zemích OECD je tvořeno 70 % HDP právě v sektoru služeb (s nejvyššími podíly v Dánsku, Řecku, Lucembursku, Holandsku a Velké Británii) a s poněkud nižším zastoupením v České republice, Korei, Norsku a Turecku). V analýzách OECD se k tomuto tématu nicméně podotýká, že i v zemích s vysokou váhou služeb v ekonomice se jedná o obchod, dopravu a obchodní služby nakupované z velké části průmyslovými odvětvími. Proto i země s vysokým podílem hrubé přidané hodnoty tvořené ve službách nemusí být považovány za „ekonomiky služeb“.

- **... ovšem stejně jako u ostatních zemí střední Evropy se v posledních několika letech snižuje**

Také v České republice se zdá míra investic do strojů a zařízení velmi mírně slábnout, když z úrovně 14,3 % HDP v roce 2000 poklesla na 12,5 % v roce 2003 (aktuálnější údaj za ČR není ve srovnávací tabulce OECD k dispozici). Podobný vývoj v takto krátkém horizontu lze zaznamenat také v Polsku (z 10,0 % v roce 1999 na 6,9 % v roce 2003) a Maďarsku (z 11,0 % v roce 2000 na 9,5 % v roce 2003). Slovenská republika s vůbec nejvyšší mírou investic do strojů a zařízení ze všech zemí OECD tento proces potvrzuje nejzřetelněji, když uvedený poměr zde klesl ze 22,6 % HDP v roce 1998 na 15,1 % v roce 2004.

- **V odvětví obchodu narostla váha na hrubé přidané hodnotě v ekonomice rychleji než u výdajů na investice**

Po zpracovatelském průmyslu má nejvyšší váhu na hrubé přidané hodnotě v ekonomice odvětví OKEČ G Obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží - jeho hrubá přidaná hodnota vyprodukovaná v roce 2005 se na jejím celkovém objemu v ekonomice podílela z 15,9 %, v roce 1995 to bylo jen 9,6 %. Poměrně silný růst této váhy lze přičíst mohutnému rozvoji odvětví v části velkoobchodní, ale i maloobchodní. Zvýšení o 6,3 p. b. je vyšší než zvýšení váhy tohoto odvětví na objemu investic v ekonomice, která stoupla ze 6,7 % v roce 1995 na 11,4 % v roce 2005 (o 4,7 p. b.). Z porovnání obou indikátorů vyplývá, že k výraznějšímu zvýšení váhy odvětví obchodu došlo u hrubé přidané hodnoty než u investic. Lze tedy předpokládat pozitivní multiplikační efekt investic na výsledný produkt odvětví obchodu.

- **Doprava s výrazným zvýšením váhy na objemu investic, ale s jejím snížením na produktu v ekonomice**

Také v odvětví OKEČ I Doprava, skladování, poštovní a telekomunikační činnosti došlo k výraznému růstu investic, což vedlo ke zvýšení váhy tohoto odvětví na výdajích na tvorbu hrubého fixního kapitálu v ekonomice o 6,8 p. b. v roce 2005 proti roku 1995.

V dopravě však ještě nedošlo k pozitivnímu promítnutí do růstu váhy na hrubé přidané hodnotě v ekonomice (v daném období došlo dokonce k poklesu této váhy o 0,3 p. b.) – důvodem může být ovšem i skutečnost, že v dopravě narozdíl od zpracovatelského průmyslu je investiční cyklus delší. Plyne to z charakteru odvětví a také ze specifické struktury investic. Jak bylo uvedeno, výrazný podíl investic do letištní infrastruktury v posledních letech přinese efekt v podobně vyššího produktu až v období následujícím (růst počtu cestujících a tržeb, příjmy z pronájmů apod.).

- **Stejný efekt jako v dopravě také ve stavebnictví, nemovitostech a veřejném sektoru**

Podobně jako v odvětví dopravy, došlo také k podobnému efektu v odvětví nemovitostí, ve stavebnictví a v odvětvích zahrnující veřejný sektor – zde všude došlo během období 1995-2005 k posílení váhy na objemech investic v ČR, ovšem váha na úhrnu hrubé přidané hodnoty v ekonomice u nich naopak poklesla. Tento jev lze zčásti přičíst delšímu investičnímu cyklu (převažující investice do staveb), zčásti však také straně přidané hodnoty – ta je totiž ve veřejném sektoru (školství, zdravotnictví, veřejná správa, ostatní veřejné a sociální služby) tvořena především platy zaměstnanců a jejich dynamika není tak rychlá jako mohou být zisky firem v soukromé sféře.

Tab č. 3: Váha odvětví na hrubé přidané hodnotě v ekonomice (v % z úhrnu hrubé přidané hodnoty ve všech odvětvích, 1995-2005, v cenách roku 2000)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Zemědělství, myslivost, lesnictví	4,2	3,9	3,5	3,7	3,9	3,9	3,7	3,7	3,7	3,8	3,7
Rybolov, chov ryb, přidružené činnosti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dobývání nerostných surovin	2,1	1,9	1,8	1,6	1,4	1,5	1,3	1,3	1,2	1,3	1,2
Zpracovatelský průmysl	22,0	23,2	24,8	23,3	25,4	26,8	26,0	26,8	25,7	26,9	29,5
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	4,5	4,9	3,6	3,1	3,1	3,3	3,1	2,8	2,8	2,8	3,0
Stavebnictví	8,6	9,8	8,2	8,6	7,0	6,5	6,0	5,7	5,7	5,8	5,6
Obchod, opravy motor. vozidel a spotřebního zboží	9,6	10,2	12,3	13,6	13,7	13,8	14,8	14,9	15,5	15,6	15,9
Pohostinství a ubytování	3,8	3,3	3,3	2,6	2,2	2,2	2,0	2,0	1,9	2,0	1,7
Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	10,6	10,9	11,1	10,8	10,7	9,8	10,6	11,3	11,6	10,8	10,3
Peněžnictví a pojišťovnictví	2,2	2,7	2,6	3,6	3,5	2,8	3,1	2,6	2,9	3,0	2,8
Nemovitosti, služby pro podniky, výzkum, vývoj	15,7	12,5	12,3	13,0	12,9	13,4	13,5	13,0	12,9	12,7	13,0
Veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	5,4	5,2	5,3	5,6	5,7	5,4	5,4	5,3	5,1	4,7	4,3
Školství	4,2	4,1	4,0	3,9	4,0	4,0	3,9	3,8	4,2	4,1	4,0
Zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	5,6	4,9	4,4	3,8	3,6	3,5	3,8	4,0	3,7	3,5	3,1
Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	3,3	3,3	3,3	3,0	3,2	3,1	2,8	3,0	3,1	3,0	2,5
Domácnosti zaměstnávající personál	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Pozn.: Výsledky nejsou aditivní vzhledem k použití řetězených indexů.

Dílčí závěr:

Velmi vysoká míra investování v české ekonomice zaznamenávaná po celou poslední dekádu se pokud jde o jednotlivá odvětví projevovala značně diferencovaně. Poněkud překvapivě lze konstatovat, že v období 1995-2005 byla v průměru nejvyšší míra investic u tzv. „nevýrobních“ odvětvích spojených s životním prostředím a zčásti i v některých odvětvích rozvíjejících nové technologie, jako například mobilní telekomunikace. Jejich váha v ekonomice¹⁶ je však nízká, stejně jako váha v úhrnném objemu investic v ČR, přestože během poslední dekády jejich podíly znatelně vzrostly. Tahouny investiční aktivity v české ekonomice však byla v období 1995-2005 odvětví se silnou vahou v hospodářské činnosti, zatímco pro naprostou většinu odvětví, u nichž v uplynulé dekádě došlo k úbytku peněz vynaložených na investice, je typické, že jejich váha v ekonomice byla a je nižší až velmi nízká. „Silná“ odvětví si tak svou investiční politikou vytvářela a vytváří prostor pro další expanzi, zatímco „slabá“ odvětví spějí spíše k další ztrátě svého podílu na ekonomické aktivitě České republiky.

---

¹⁶ Váha jednotlivých odvětví je měřena podílem jejich přidané hodnoty na úhrnu hrubé přidané hodnoty v ekonomice.